

donašati dobička in pripomoči k zboljšanju njihovih domačih razmer in njihovega socialnega položaja.

To akcijo so richdalski delavci začeli s tem, da so ustanovili konsumno društvo. Leta 1844. je njihova zadruga štela samo 28 udeležnikov, ki so imeli skupnega kapitala 186 tolarjev, danes pa šteje ta zadruga mnogo tisoč članov in ima že blizu dva milijona premoženja.

Ta vzgled je seveda vzpodbujevalno vplival ne samo na Angleškem nego tudi drugod, zlasti na Francoskem in na Nemškem. V prvi vrsti se je seveda obneslo snovanje hranilnih in posojilnih zadrug, a tudi snovanje konsumnih društev za delavce, ki žive ob mezdi, je le odobraviti.

Toda poleg konsumnih društev, namenjenih delavcem, kateri nimajo niti kapitala niti kredita, obstoje tudi konsumna društva, ki so namenjena drugim slojem. Taka društva pa ne soglašajo več s prvotnim principom, iz katerih so nastala, in so vsled tega povsod naletela na odločen vpor.

Tudi na Kranjskem se je zaradi teh društev razvnel jako oster boj, kateri je jako obžalovati, ker so se ž njim obstoječa osebna nasprotja jako poglobila.

Konsumna društva so v nekem smislu humanitarne naprave, dokler imajo namen stvarjati kapital na korist tistim, ki nimajo ne kapitala niti kredita. Ta humanitarni značaj pa izgube v tistem trenutku, ko niso več omejena na delavce brez kapitala in brez kredita, ko so člani ljudje, ki že imajo nekaj kapital in neko existenco. Čim taki ljudje, ki imajo že svojo gospodarsko samostojnost, osnujejo konsumno društvo, se to društvo prav nič več ne loči od navadnega kupčijskega podjetja. Pri navadnem kupčijem podjetju je pred pogoj, da ima podjetnik kapital. Tega imajo pa tudi samostojni kmetovalci itd.

Zakonodajalec iz leta 1873. je mislil, da bodo konsumna društva snovali samo delavci, ki nimajo ne kapitala, ne kredita in zato je takim društvom zagotovil posebne olajšave. Ni pa mislil, da se bodo tudi drugi krogi polastili te stvari, in da bodo dovoljene olajšave na brezobziren način izkoristile proti davkoplačevalcem-trgovcem, kakor se je zgodilo tudi pri nas na Kranjskem.

Boj mej trgovci in konsumnimi društvi je jako oster in z raznih strani so nam došla že vprašanja, ni-li mogoče, da bi se provzročil razpust teh društev.

To je jako težko doseči, zakaj zakon je konsumnim društvom dal jako veliko samostojnost in neodvisnost. V tem oziru naj služijo naslednja pojasnila:

§ 37. zakona z dne 9. aprila 1873 pravi: Upravno oblastvo zamore zadrugo razpustiti, če je vsled delovanja ali razprav te zadruga bila izdana prav okrepana kazenska razsodba v smislu § 88. tega zakona. Kazenska sodišča morajo take razsodbe takoj, ko so postale pravokrepne, predložiti političnemu oblastvu.

§ 38. tega zakona pravi: Razpust pristojna političnemu dež. oblastvu, v čigar okolišu ima zadruga svoj

sedež, in če se razteza delovanje zadruga po podružnicah na več dežela, tisto politično oblastvo, v čegar okolišu je glavno podjetje. Proti razpustilni odločbi je dovoljena pritožba na ministrstvo notranjih del. Pravica deželnega oblastva, odrediti razpust kake zadruga na podlagi kazenske razsodbe, ugasne tri mesece potem, ko je razsodba postala pravokrepka.

Iz tega je razvidno, da se more odrediti razpust kakega konsumnega društva samo na podlagi kazenske razsodbe, ta je pa mogoča samo tedaj, ako je društvo raztegnilo svoje delovanje tudi na tako polje, na katerem ni opravičena delovati. To določa § 88. tega zakona.

Razpust je torej mogoč, če na primer kaka zadruga ki nima koncesije, izvršuje gostilniško obrt.

V tem slučaju je dolžnost okrajnega glavarstva, da to naznani sodišču. Žal, da so doslej okrajna glavarstva v tem oziru postopala jako popustno. Razmere v deželi bi bile vse drugačne, če bi se bilo od vsega začetka gledalo na to, da se vse zadruga drže strogo svojega delokroga.

Le s strogim postopanjem se dado te razmere zboljšati. Če bo vlada brezobzirno postopala in nekaj zadrug, ki dosledno prestopajo svoj delokrog, razpustila, potem bo to drugim zadrugam v svarilni vzgled. Njihova konkurenca z davki preobremenjenim trgovcem bo postala reelnejša, izrodki in izrastki bodo odpadli, zadruga omejevale na tisto delovanje, ki jim pristojna, in s tem se bodo nasprotja vsaj deloma poravnala. Popolnoma se seveda ne ugrade, dokler se sedanji, jako pomankljivi zakon o zadrugah korenito ne premeni. Kar se prej ali slej gotovo zgodi.

R. Ž.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe.

Naposled je končan skoro pol leta trajajoči strastni boj za kmetijsko družbo in sicer s popolnim porazom tistih gospodov, kateri so zbrani okrog „Gospodarske zveze.“

Občnega zbora dne 26. oktobra se je udeležilo tako ogromno število članov, kakor še nikdar ne, kar obstoji naša družba.

Ob določenem času, ob 1/2 9 uri dopoldne je družbin predsednik cesarski svetnik Murnik otvoril zborovanje. Razen članov glavnega odbora bil je kot zastopnik dež. vlade navzočen okrajni glavar dr. plem. Chron in štirje uradniki dež. vlade, ki so pri posameznih volilnih komisijah nadzorovali glasovanje.

Družbin predsednik ces. svetnik Murnik je poлагal v svojem jedrnatem ogovoru vsem članom na srce, naj skrbe, da se bo mogla volitev mirno in dostojno vršiti. Vsled obile udeležbe ni mogoče, da bi se glasovalo pri jedni komisiji, zato naj se stavijo štiri komisije, in

sicer posebej za Gorenjsko, za Dolenjsko in za Notranjsko ter za mesto Ljubljana in njega okolico. Pri vsaki teh komisij naj ima vsaka stranka po jednega zaupnika.

Po kratki, a jako viharji razpravi, v katero so posegli knezoškofjski kancelar Šiška, drž. poslanec Povše, župnik Pintar iz Stare Oselice, ljubljanski župan Hribar in končno družbin predsednik Murnik, je slednji izjavil, da po 13. juliju pristopivši člani kmetijske družbe se ne smejo udeležiti glasovanja.

Po tej izjavi, s katero se je ustreglo nasprotnikom dosedanjega odbora, se je začelo glasovanje.

Posamezne volilne komisije so bile sestavljene tako le in sicer: Za Gorenjsko: cesarski svet. Murnik, ravnatelj Pirc in knezoškofjski kancelar Šiška; Za Notranjsko: nadučitelj Žirovnik, pristav Stupar in poslanec Pfeifer; za Dolenjsko: poslanec Povše, učitelj kmetijske šole na Grmu R. Rohrmann in potovalni učitelj Gombač; za Ljubljano: odvetnik dr. Makso plem. Wurzbach, državni poslanec Pogačnik in družbin uradnik Oražen.

Izid volitev smo naznanili že zadnjič. Izvoljen je bil ves dosednji odbor in sicer s tako velikansko večino glasov, da se okrog „Gospodarske zveze“ zbrani gospodje vsaj 20 let ne bodo upali na dan.

Ob polu štirih popoldne se je občni zbor nadaljeval. Cesarski svetnik Murnik naznanil je najprej izid volitve, katerega so zborovalci pozdravili z burnimi dobro-klici. Nasprotna stranka se nadaljevanja občnega zbora ni udeležila ter s tem jasno pokazala, da je imel župan Hribar prav, ko je rekel, da se gre tej stranki le za prevlado; ne pa za prospeh družbe. Predsednik zahvalil se je v imenu dobre stvari zborovalcem, da so omogočili mirno volitev ter s tem redno delovanje družbe.

Ravnatelj Pirc nasvetoval je v imenu glavnega odbora, naj se leta 1899. novo ustanovljenje podružnice v smislu družbenih pravil potrde in sicer podružnice Primskovo, Naklo, Dolenjavo pri Ribnici, Sv. Gregor, Dobernič, Sv. Jošt in Gornji Logatec. Ta predlog bil je brez ugovora sprejet.

Potem pa je sledila dolga vrsta predlogov raznih podružnic. Zaradi pomanjkanja prostora navajamo tukaj le važnejše predloge in sklepe.

Podružnica vipavska je predlagala, naj bi kmetijska družba svojim členom zopet oddajala gumijeve vezi za zeleno cepljenje. Predlog, ki je našel splošno odobravanje, bil je soglasno sprejet, in bodo torej člani po svojih podružnicah prihodnjič zopet lahko dobivali dobre gumijeve vezi za primerno ceno.

Podružnica colska je predlagala, naj bi kmetijska družba izposlovala, da bi se ne postopalo tako strogo proti razdelitvi skupnih gozdov. Družba storila bode v tem smislu pri c. kr. vladi primerne korake.

Podružnica v Lescah predlagala je z ozirom na to, da inozemci pokupijo najboljša žrebeta v radovljiškem okraju, naj glavni odbor stori primerne korake, da boljša

žrebeta ostanejo doma, in da bi se v to svrhu posestnikom lepih žrebet dajale primerne podpore. Ta zadeva odstopi se s poročilom konjerejskemu odseku.

Nadalje sprejel je občni zbor predlog podružnice Primskovo, naj bi se vplivalo na to, da bi se za Gorenjsko projektovana kmetijska šola ustanovila v bližini Kranja, in predlog podružnice mokronoške zaradi večje množine brezplačnega smodnika za streljanje proti toči. Končno odobrili so se nasveti, naj bi se pri nakupovanju bikov bolj oziralo na domačo goved, naj bi se troški za pregledovanje bikov-plemenjakov pokrivali iz okrajnih blagajn, in naj bi se vendar že enkrat popolnem odpravila stara mera in vaga.

Pred zaključkom občnega zbora vprašal je g. Josip Turk, je-li glavni odbor glede ustanovitve živinske bolnišnice v Ljubljani kaj ukrenil. Ravnatelj Pirc je odgovoril, da se sedaj deželni odbor peča s to zadevo, in da je to odvisno od deželnega zbora, je li in kedaj se ustanovi bolnica za živino.

Cesarski svetnik Murnik priporočal je v sklepnem govoru, naj bi se med člene in zlasti podružnice povrnil mir, ker le tedaj je v interesu kmetijstva pričakovati uspešnega delovanja. S trikratnim slava-klicem cesarju zaključil je potem predsednik občni zbor.

Novice.

— Osebnosti Zdravnik g. dr. Ivan Robida je imenovan ordinarijem dež. blaznice na Studencu pri Ljubljani. — Matija Slak, žup. uprav. v Mengšu, je prezentiran za župnijo Brdo. — Gg. Janez Pfajfar, ekspozit v Harijah, je imenovan za žup. uprav. župnije Zagorje pri Poljanah na Gorenjskem; Janez Šmukavec, kapelan v Horjulu, je premeščen kot ekspozit v Harije in Anton Žnidaršič, ekspozit na Razdrtem, je premeščen kot kapelan v Erzel pri Vipavi. — V Kobaridu se je nastanil kot zdravnik g. dr. Votočka, doslej sekundarij v dež. bolnici v Ljubljani. — Premogar Jurij Vozel v Zagorju ob Savi je dobil častno svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje.

— Karolina Bleiweis pl. Trsteniška †. V visoki starosti 88 let umrla je v ponedeljek, dne 6. nov. soproga pokojnega narodnega voditelja dr. Janeza Bleiweisa in mati sedanjega ljubljanskega podžupana, gospa Karolina Bleiweis pl. Trsteniška. Pokojnica je bila izredno dobrotljiva in ljubezniva gospa ter je vživljala povsod najiskrenejšo simpatijo. Bodi jej zemljica lahka in prijazen spomin!

— Ruski kurs. V četrtek je prišel gospod dr. L. Jenko v dvorani „Mestnega doma“ pouk v ruščini, katerega se udeležuje nad 60 slušateljev. — Srednješolski mladini je prepovedano se učiti ruščine, kajti po izgovoru barona Heina, je ruščina „Gott sei Dank“ nepotrebna, med tem ko se je uče na Pruskem z veliko vnamo.

— Državni in deželni poslanec goriški grof Coronini-Cronberg je odložil oba mandata.

— Orožniki na Češkem? Okoli 100 se je te dni pripeljalo z dežele v Ljubljano, od koder, se domneva, da pojdejo na Češko in druge kraje, kjer se vrše demonstracije.